

3. Кризова психологія: Навч. посіб. : 2-е вид. / За заг. ред. проф. О. В. Тімченка. – Х. : НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2013. – 380 с.
4. Основи психологічної допомоги військовослужбовцям в умовах бойових дій : метод. посіб. / О. М. Кокун, Н. А. Агаєв, І. О. Пішко, Н. С. Лозінська. – К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2015. – 170 с
5. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст] : підручник / І. І. Приходько, І. І. Ліпатов, Л. Ф. Шестопалова та ін. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2012. – С. 256–257.
6. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення : метод. посіб. / Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Остапчук В. В. – К. : НДЦ ГП ЗСУ, 2017. – 282 с.

Чапляк А.П., Романів О.П., Надь Б.Я.

Психосоціальна реабілітація в психічно хворих осіб з інвалідністю

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», факультет післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки, факультет здоров'я та фізичного виховання

Психосоціальна реабілітація – це терапевтичний підхід, який спонукає психічно хвору людину розвивати свої можливості сповна за допомогою навчання і підтримки оточуючого середовища. Психіатрична реабілітація та лікування є окремими, але не менш важливими компонентами психічного здоров'я. Навіть коли лікування (фармакологічне і психологічне) націлене на контроль психічних симптомів, реабілітація фокусується на покращенні функціонування та соціалізації. Основна мета реабілітації – це здоров'я і оптимальна якість життя пацієнта.

Мета роботи: проаналізувати та узагальнити дані щодо принципів та актуальності психосоціальної реабілітації осіб з інвалідністю.

Матеріали та методи. Проведено огляд публікацій в спеціалізованих журналах, що включають редакційні та оглядові статті, коментарі, огляди книг та клінічні випадки.

Результати. Загальна концепція психіатричної реабілітації при психічних розладах складається з двох стратегій втручання. Перша стратегія індивідуально орієнтована і спрямована на розвиток навичок пацієнта взаємодіяти зі стресовим середовищем. Друга стратегія направлена на розробку зовнішніх ресурсів для зниження потенційних стресових факторів. Більшість осіб з інвалідністю потребують поєднання обох підходів.

Відправною точкою для адекватного розуміння реабілітації є те, що вона стосується окремої людини в контексті її конкретного середовища. Психіатрична реабілітація регулярно проводиться в реальних умовах життя. Таким чином, практикуючі реабілітологи повинні брати до уваги реальні життєві обставини, з якими пацієнт може зустрітися в своєму повсякденному житті.

Необхідний другий крок – допомогти особам з інвалідністю визначити їх особисті цілі. Згодом процес реабілітаційного планування зміщує фокус на сили пацієнта. Незалежно від ступеня психопатології даного пацієнта, практик повинен працювати з хорошою частиною його, оскільки завжди є непошкоджена частина його, на яку можуть бути направлені зусилля терапевта. Це призводить до того, що у людей, які зазнали серйозних невдач в самооцінці через їхні хвороби, повертається віра та надія у подальшу соціалізацію.

Психіатрична реабілітація базується на правах людини, як вагомому елементу суспільства та підтримує її участь та самовизначення за всіма аспектами процесу лікування. У рамках парадигми відновлення терапевтичний альянс відіграє вирішальну роль в залученні пацієнта в планування його процесу реабілітації. Дуже важливо, щоб пацієнт міг покладатися на розуміння і довіру свого терапевта, оскільки більшість хронічних психічно хворих та людей з інвалідністю втрачають близькі та стабільні відносини в ході хвороби. Нещодавні дослідження показали, що соціальна підтримка пов'язана з одужанням від хронічних захворювань, більшою задоволеністю життям і покращеною здатністю справлятися з життєвими стресами. Виявлено, що найбільш важливим фактором, який сприяє відновленню, є підтримка однолітків.

Як правило, люди з психічними розладами мають такі ж життєві прагнення, як і люди без інвалідності. Вони хочуть вести якомога краще життя і відчувати себе важливим елементом суспільства. Їхні основні прагнення: а) власне житло, б) адекватна освіта та трудова діяльність, в) задоволення соціальних та інтимних стосунків г) участь у громадському житті з повними правами.

Ефективна психіатрична реабілітація вимагає індивідуального і спеціалізованого лікування, яке повинно бути включено в комплексну і скоординовану систему реабілітаційних послуг. Але навіть коли доступні різні сервіси, у багатьох випадках вони погано пов'язані один з одним. Розвиваючи системи підтримки хворих, стало очевидно, що необхідно координувати і інтегрувати послуги, які надаються, оскільки кожен із залучених фахівців концентрується на різних аспектах одного і того ж пацієнта. Тому в якості ключового координуючого та інтеграційного механізму у США виникла концепція управління випадками (case management). СМ фокусується на всіх аспектах фізичного та соціального середовища. Основними елементами СМ є оцінка потреб пацієнтів, розробка комплексних планів обслуговування пацієнтів і організація надання послуг.

Правильно навчений психіатр зможе поєднувати призначення медикаментів з психотерапевтичною програмою, яка спрямована на розвиток соціальних здібностей. Це не означає, що лікар повинен бути здатний робити все: від соціальної підготовки до професійної реабілітації чи психологічного навчання хворого та його сім'ї. Тим не менш, це означає, що психіатр повинен в змозі бути у ролі керівника в команді професіоналів, які можуть обслуговувати пацієнтів. Зрозуміло, більшість психіатрів під час навчання у психіатричних стаціонарах не отримують усіх необхідних навичок, необхідних для психосоціальної реабілітації. Сьогодні молоді психіатри в основному навчаються діагностичним процедурам і призначають ліки, які спрямовані виключно на контроль симптомів, також вони не навчені інтеграції фармакологічного лікування та психосоціального впливу. Іншим побічним ефектом навчання в лікарнях є те, що лікарі-інтерни зустрічаються з вкрай негативними наслідками перебігу хвороби у важких пацієнтів, які часто повторно госпіталізуються. Можливо, це одна з причин того, що психіатри в державних закладах мають не менше стереотипів стосовно психічно хворих людей, аніж населення в цілому, і не виявляють більшої готовності до тісної взаємодії з психічно хворими людьми. Тому було б корисно, якби навчання молодих психіатрів також проводилося у спеціальних реабілітаційних закладах і воно могло бути пріоритетним в порівнянні з навчанням на базі лікарень. Ширші можливості для навчання пацієнтів у «реальному світі» дозволять психіатрам в умовах диспансерів розвивати більш позитивну перспективу і краще розуміння людей з важкими і постійними психічними розладами.

Фармакотерапія в психіатричній реабілітації вимагає особливої уваги. Варто приймати до уваги той факт, що деякі побічні ефекти фармакологічного лікування можуть послабити здатність людини виконувати її соціальні ролі та погіршити професійну реабілітацію.

Висновки. Роль психосоціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями стає з кожним днем дедалі актуальнішою. На даний момент основні зміни в області психіатричної терапії та догляду беруть свої основи з психосоціальної реабілітації. Це найбільш важлива частина психіатричної допомоги і вона водночас поєднує психіатрію, як галузь, зі суспільством, адже ставлення громадськості до психіатрії в основному залежить від того, чи є фактично ефективною реабілітація, чи ні. Комісія США з питань психічного здоров'я заявляє, що надання допомоги постраждалим особам у досягненні функціонального відновлення є основним завданням системи охорони психічного здоров'я.

Ми повинні також знати, що між дослідженнями та практикою існує тривалий шлях. Наприклад, Lehman та Steinwachs оцінювали модель звичайного догляду за пацієнтами з шизофренією та вивчили рівень відповідності з рекомендаціями щодо лікування на основі існуючих наукових даних. Коефіцієнт відповідності був скромним, зазвичай нижче 50%. Здається очевидним, що існуюча практика лікування та реабілітації має бути істотно покращена у світлі наявних досліджень з реабілітації. Програма реабілітації повинна починатися з самого початку, коли пацієнт вступив у контакт з фахівцем в області психічного здоров'я. Лікар, який чекає початку реабілітації після того, як у пацієнта зникнуть основні симптоми захворювання, зазвичай не приносить користі пацієнту або сім'ї в довгостроковій перспективі. Удосконалення психіатричної реабілітації за кордоном досягло того рівня, що її легко може отримати кожен індивід. В Україні ж з цим виникають проблеми, оскільки державою не передбачено достатньої кількості кваліфікованих кадрів та дієвих програм по реабілітації пацієнтів психіатричних стаціонарів.

Список літератури

1. Anthony W. Cohen M. Farkas M, et al. Psychiatric rehabilitation. 2nd ed. Boston: Center for Psychiatric Rehabilitation, Boston University; 2012.
2. Rogers ES. Anthony W. Lyass A. The nature and dimensions of social support among individuals with severe mental illnesses. *Commun Ment Health J.* 2014;40:437–450.
3. Nordt C. Rössler W. Lauber C. Attitudes of mental health professionals toward people with schizophrenia and major depression. *Schizophr Bull.* in press. – www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2632277.
4. Health PsNFCoM. Achieving the promise: transforming mental health care in America. www.mentalhealthcommission.gov/reports/Finalreport/toc_exec.html.
5. Lehman AF. Steinwachs DM. Patterns of usual care for schizophrenia: initial results from the Schizophrenia Patient Outcomes Research Team (PORT) Client Survey. *Schizophr Bull.* – www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9502543.

Чорей Д.В., Романів О.П., Надь Б.Я.

Особливості проведення реабілітаційних заходів для пацієнтів з хворобою Альцгеймера

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», факультет післядипломної освіти
та доуніверситетської підготовки, факультет здоров'я та фізичного виховання

Деменція є однією з основних проблем охорони здоров'я серед людей похилого віку у всьому світі. Хвороба Альцгеймера (ХА) становить близько 70% усіх випадків деменції, що разом з іншими нейродегенеративними захворюваннями (хвороба Паркінсона та множинний склероз), судинними захворюваннями та інфекціями формують